

DEBATT

VANMAKT UTAN ÅTERVÄNDO?

Av pol. mag. HENRIK ÅKERMAN

De som väntat sig att våren skulle bli lugn och stillsam i inrikespolitiskt hänseende torde bli besvikna. Tvärtom fortsätter inbördeskriget inom oppositionspartierna med förnyad styrka efter det gemensamma valnederlaget. Folkpartiet tycks helt ha tappat modet, och söker istället anpassa sig till »det nya läget» genom att erbjuda statsministern att bära en del av regeringsansvaret. Centerpartiets valtaktiskt lyckade överbud i folkpensionsfrågan framkallade helt logiskt ett underbud i försvarsfrågan; på den fronten verkar det som om man redan laddar upp inför nästa valkampanj. Inom Högern ligger man fortfarande till stor del kvar och trycker i gamla sönderskjutna värn. Nödvändiga positionsförändringar går långsamt och försiktigt.

Ett borgerligt samarbete verkar därför mera fjärran idag än t. o. m. för ett halvt år sedan. Före valet fanns det åtminstone en gemensam nämnare — att sätta regeringen i minoritet. Idag när en del personer inte ens vet åt vilket håll denna samverkan skall ske har själva ordet samverkan fått en resignerad klang. De senaste månadernas politiska utveckling visar att det inte är bara makten som korrumpierar. Vanmakten är i detta avseende vida värre.

Det var lätt att räkna ut att Folkpartiet, som redan före höstvalet varit

på glid åt vänster, efter valet skulle skynda segraren till mötes. De motiv som låg bakom avståndstagandet från Högern förlorade inte sin aktualitet när striden var över. Tvärtom syntes det fullt klart att man måste bygga upp en fast mellanposition i så god tid före nästa val, att inte Högerns politik än en gång skulle kunna minska Folkpartiets chanser att bryta in på vänsterkanten. Medan det för Högern, liksom för oppositionen i sin helhet, är nödvändigt att visa upp en markerad profil, är det för Folkpartiet ett vitalt intresse att inte definiera sina ståndpunkter, eftersom den väljarkår man söker vinna är så ytterligt heterogen. Rent taktiskt borde ingen därför kunna invända emot att konturlösheten satts i system. Frågan är om inte Folkpartiet trots allt gått för långt. Såväl Dagens Nyheter som allmänna opinionen ute i landet har till exempel reagerat mycket negativt på hr Ohlins tal under remissdebatten. Att vara flexibel i sin politik betyder inte att man kan vara hur mångtydig som helst. Vad man i alla fall kan begära av oppositionsledaren är att han försöker leda oppositionen i stället för att ytterligare splittra den.

Frågan är emellertid om man kan avfärda Folkpartiets politik enbart som en funktion av modlöshet och taktiska felspekulationer. Det kan även finnas en annan förklaring till de se-

naste månadernas partipolitiska händelser. Det är en lösning som på sätt och vis är obehagligare för de övriga oppositionspartierna att acceptera, eftersom den för oöverskådlig tid framåt omöjliggör en växling vid makten. Folkpartiets borgerliga sejour är kanske avslutad, och partiet tillbaka i den position som liberalismen intog i början av 1910-talet. De arga unga männens otålighet att komma fram till köttgrytorna och Dagens Nyheters tidsvis tvivelaktiga lojalitet, har kanske till slut lyckats knäcka hr Ohlin. De nya signalerna skulle därmed mindre direkt vara orsakade av valutgången, vilken istället mera verkat som den utlösande impulsen i en långtidsprocess.

Vilken tolkning som är den mest korrekta kommer snart att visa sig. Så mycket är emellertid klart att om Ohlin och de mera moderata inom Folkpartiet idag tvingas att ge vika för den lilla gruppen radikala, som helt naturligt fått ökat inflytande på grund av oppositionens motgång i det sista valet, kommer Folkpartiet att vara slut som borgerligt parti. Väljarnas dom kommer då inte att låta vänta på sig.

I detta läge borde de två övriga oppositionspartiernas politik vara given. De förslag som läggs fram från Folkpartiets sida och som syftar till att lösa borgerlighetens dilemma, bör nog studeras. Låt vara att det inte är ett originellt förslag men det syftar till att binda Folkpartiet på »rätt» sida om den politiska vattendelaren och att ge de moderata inom detta parti råg i ryggen. Samtidigt bör man naturligtvis även påpeka vilka allvarliga följder en flirt med regeringspartiet kan ha — inte bara för oppositionen, utan för svenskt politiskt liv överhuvudtaget.

Hur kommer man att ställa sig till en dylik taktik? Centerpartiet kan vi

lämna ur räkningen. Dess valframgångar är inte ägnade att förmå Hedlund att övergiva sin konjunkturbetonade politik. Annat är det med Högern. De sista månadernas kritik både inom och utom partiet, borde göra partitaktikerna villiga till att genomföra vad förre amerikanske utrikesministern kallade en »agonizing reappraisal». En revision är visserligen smärtsam men rätt genomförd kan den bli en källa till förnyelse och nya initiativ. Det finns för övrigt ingen annan väg. Underlåter vi att klart formulera våra nya positioner, kommer det alltid att finnas den misstanken att allt är vid det gamla och då räcker det inte med taktik för att uppnå samförstånd med Folkpartiet. Att vi omsider accepterat omsättningsskatten och ATP, och motvilligt modifierat förslagen om barnbidragen, är därför inte nog. Med detta menar jag naturligtvis inte att vi skall kasta våra grundläggande uppfattningar överbord bara för att vi skall undgå kritik, utan endast att den politiska frontförändring vi vidtager skall göras öppet och bestämt. För tillfället har man den känslan att Högern i tysthet gått åt rätt håll, men utan att vinna något därpå, och på ett sätt som skapat misstro utåt och förvirring inåt. Högern tvingade ut Folkpartiet på vänsterkanten under hösten och bär den största skulden för att socialdemokraterna sitter kvar vid makten. Låt oss erkänna detta så att vi inte också förhindrar borgerligt samförstånd under våren. Oppositionens ställning avgörs av Högern. Att begå samma fel än en gång vore därför oförsvarligt.

Tiden är emellertid knapp. Vi har varit alltför långsamma. Verkningarna av detta märks inte bara utåt utan även inåt. Varningssignalerna från aktiva men oroade partianhängare har inte helt upphört efter valet. Högern har arbetat i motvind förut och lyc-

kats. Förutsättningen är emellertid att det existerar en visshet inom de djupa leden att den utstakade kursen är den rätta. Det gäller nu för ansvariga politiker inom Högern både att lyssna på stämningarna runt om i landet, och att visa att partimedlemmarnas åsikter beaktas. Ungdomen kanske inte precis räddade Högern från en veritabel valkatastrof; ändock är det nu de politikavgörande organens sak att rädda ungdomen från att bli desillusionerad.

Det skall gärna erkännas att handlingsmarginalen är smal. Den lösning som skall föra den samlade borgerligheten framåt måste på grund av det nuvarande olustiga politiska läget vara okonventionell och i ordets bästa mening radikal. Utan att vilja göra anspråk på att vara originell, vill jag föreslå Högern att tillsätta tre utredningar, som på ett verksamt sätt kan visa att Högern icke är ett parti som har att tillvarata egoistiska intressen utan att det är ett parti med en ideologisk åskådning.

Den första utredningen skall sysselsätta sig med författningsfrågorna på en bredare bas än den inom riksdagshögern fungerande författningskommittén. De problem som är förknippade med detta komplex är av central betydelse för samtliga partier. Den andra fråga som vi bör behandla är

kulturstödet. Sverige är tillräckligt rikt för att på ett mycket mera aktivt sätt stödja de grupper, som inte bara i många avseenden svarar för vår kulturella utveckling, utan som i stor utsträckning även utgör vårt ansikte utåt. Den tredje utredningen skall på bredast möjliga basis ta upp frågan hur Sverige kan öka den tekniska och ekonomiska hjälpen till de underutvecklade länderna. Den mycket intressanta utredning som Studieförbundet Näringsliv och Samhälle publicerade i höstas, kan användas som utgångspunkt. Högerpartiets inställning till dessa frågor har varit för negativ och fantasilös. Verkningarna av ett uppfyllande av ovannämnda tre förslag kommer inte att bli mycket uppseendeväckande, men de kan vara ägnade åt att föra oss ur det nuvarande politiska dödläget.

Väljer Högern däremot att även i fortsättningen skynda långsamt måste detta uppfattas som att även Högern är modlös — inte att den är realistisk. Valnederlaget var en följd av oppositionens taktiskt olämpliga politik. Den nuvarande situationen är en följd av nederlaget. Taktiken måste anpassas efter de ändrade förhållandena. Först då vi accepterar detta kan partiet fullt och helt uppfylla sina väljares förtroende.